

Eindscorelijst visitatie Montessori Lyceum Amsterdam, februari 2011

- Onvoldoende
 - Twijfelachtig
 + Voldoende
 ++ Goed

	--	-	+	++
1. Doelstellingen van de school				
1.1 De montessori-doelstellingen zijn helder. <i>Indicatoren:</i> <ul style="list-style-type: none"> De school onderschrijft de doelstellingen van 'Montessorionderwijs in de 21^e eeuw'. De school onderschrijft de doelstellingen van de zes karakteristieken van het vmo. De school heeft daarnaast eigen doelstellingen die passen in het kader van montessori-onderwijs. De doelstellingen worden breed gedragen in de school. 				X
1.2 De school onderneemt activiteiten om de doelstellingen te realiseren. <ul style="list-style-type: none"> De school beschrijft de strategische beleidsontwikkeling. De school beschrijft het onderwijskundig leiderschap. 			X	
1.3 De school maakt duidelijk wat de realisatie van de doelstellingen bevordert of belemmert. <i>Indicatoren:</i> <ul style="list-style-type: none"> De school beschrijft ontwikkelingen ten aanzien van de leerlingenpopulatie. De school beschrijft specifieke ontwikkelingen in de positie van de school/stroom. De school beschrijft ontwikkelingen in het personeelsbeleid. 				X
De montessori doelstellingen zijn voldoende ontwikkeld en uitgewerkt.				Voldaan
<i>Norm voldoende: 1.1</i>				
2. Pedagogisch klimaat				
2.1. De omgang tussen de deelnemers van de school (personeel, leerlingen en ouders) is gelijkwaardig, respectvol en gebaseerd op wederzijdse aanspreekbaarheid. <i>Indicatoren:</i> <ul style="list-style-type: none"> De school zorgt voor gelijkwaardigheid en respect tussen alle deelnemers. De school zorgt voor aanspreekbaarheid van leraren, directie en ander personeel. 				X
2.2. De school biedt ruimte aan de ontwikkeling van leerlingen. <i>Indicatoren:</i> <ul style="list-style-type: none"> De school stelt de leerling boven het vak. Leraren en andere medewerkers geven leerlingen feedback op hun gedrag. De school maakt keuzes bij streaming en determinatie die passen in het kader van montessori-onderwijs. De school heeft een aanpak ontwikkeld voor de omgang met verschillen tussen leerlingen (cultuur, bijzondere aanleg of tekorten). De school zorgt voor groeperingsvormen van leerlingen die het samenwerken bevorderen . 			X	

<p>2.3. De leerlingbegeleiding voldoet aan montessori uitgangspunten.</p> <p><i>Indicatoren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • De school richt het begeleidingssysteem zodanig in dat de leerling centraal staat. • De school richt de begeleiding zodanig in dat de ontwikkeling van zelfstandigheid van leerlingen voorop staat. • De school zorgt voor een planmatige uitvoering van de begeleiding. • De school zorgt voor een goed onderling afgestemd begeleidingssysteem. 				X
<p>2.4 De school biedt leerlingen contexten waarin verbindingen gelegd worden tussen de school en de buitenwereld.</p> <p><i>Indicatoren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen krijgen op school ruimte om te oefenen met het leren functioneren in maatschappij ('de school als minimaatschappij'). • Leerlingen gaan gericht naar de buitenwereld: stages, projecten, onderzoek. • Leerlingen werken niet alleen theoretisch, maar ook toepassingsgericht en integreren daardoor kennis en vaardigheden. • De school haalt de buitenwereld naar binnen, bijvoorbeeld door middel van simulaties en aandacht voor de actualiteit en geeft ervaringen van leerlingen van buiten de school een plaats. 			X	
<p>Het pedagogisch klimaat voldoet aan montessori criteria</p> <p><i>Norm voldoende: 2.1, 2.2, 2.3</i></p>				Voldaan
<p><i>3. Didactische uitvoering</i></p>				
<p>3.1 De school vult het leerstofaanbod in volgens montessori uitgangspunten.</p> <p><i>Indicatoren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • De school bevordert samenhang in leerstofaanbod door horizontale verbindingen tussen vakken. • De school zorgt voor de aansluiting van het leerstofaanbod in de verschillende leerjaren. • De school bevordert samenwerking tussen vakken. • De school maakt op montessori uitgangspunten gebaseerde keuzes in de verhouding tussen lestijd en keuzewerktijd. • De school maakt op montessori uitgangspunten gebaseerde keuzes in het vakkenaanbod. 			X	
<p>3.2 De school verdeelt de leertijd volgens montessori uitgangspunten.</p> <p><i>Indicatoren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • De school maakt op montessori uitgangspunten gebaseerde keuzes voor de dagindeling, de verdeling tussen lestijd en keuzewerktijd en de ordening van leertijd (zoals periodisering). • De school maakt op montessori uitgangspunten gebaseerde keuzes bij specifieke toekenning van uren aan vakken en projecten. 				X
<p>3.3 Leren met hoofd, hart en handen heeft een volwaardige plaats in de didactische aanpak van de school.</p> <p><i>Indicatoren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • De school geeft de non-cognitieve vakken een volwaardige plek in het curriculum. • Leraren streven ernaar om bij cognitieve vakken hoofd, hart en handen te verbinden. • Leraren gebruiken en/of ontwikkelen materiaal dat gericht is op verschillende verwerkingsprincipes. • De school heeft een samenhangend programma van vakoverstijgende werkvormen, zoals projecten. 			X	

<p>3.4. Leren kiezen en leren als eigen activiteit hebben een volwaardige plaats in de didactische aanpak van de school.</p> <p><i>Indicatoren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen werken in een periodesysteem met daarbijbehorend hulpmateriaal. • Leerlingen kunnen in zekere mate keuzes maken in de indeling van hun tijd (bijvoorbeeld door keuzewerktijd). • Leerlingen werken met materiaal dat geschikt is voor zelfwerkzaamheid. • Leerlingen kunnen in zekere mate keuzes maken in het materiaal (inhoud, verwerkingsmogelijkheden). • Leerlingen kunnen in zekere mate keuzes maken waar ze werken en met wie ze werken. • Leraren begeleiden leerlingen bij het werk op een wijze die zelfverantwoordelijkheid van de leerlingen bevordert. • Leraren bieden een variatie aan werkvormen aan. • Leraren bieden materiaal aan dat geschikt is voor verschillende soorten leerlingen (differentiatie). 			X	
<p>3.5 De school is een plek waar leerlingen oefenen in sociaal leren.</p> <p><i>Indicatoren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • De leeromgeving is dusdanig ingericht dat leerlingen elkaar helpen. • Leerlingen oefenen met intentionele samenwerking met daarbij passend materiaal en begeleiding. • Leerlingen werken ook samen met door hen gekozen partners. 			X	
<p>3.6 De toetsing voldoet aan montessori criteria.</p> <p><i>Indicatoren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • De school heeft een op montessori uitgangspunten gebaseerd beleid ten aanzien van de hoeveelheid toetsen en soorten toetsen. • De school heeft een op montessori uitgangspunten gebaseerd beleid ten aanzien van het nabespreken van toetsen. • De school heeft een op montessori uitgangspunten gebaseerd beleid ten aanzien van het herkansen van toetsen. 			X	
<p>3.7 De rapportage voldoet aan montessori criteria.</p> <p><i>Indicatoren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • De rapportage geeft niet alleen een overzicht van resultaten, maar tevens een breed beeld van de ontwikkeling van leerlingen. • Leraren en/of mentoren gebruiken de rapportage als reflectieinstrument voor leerlingen. 				X
<p>3.8 De school leert leerlingen reflecteren over hun werk en werkaanpak.</p> <p><i>Indicatoren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Leraren en mentoren beschikken over materiaal waarmee zij leerlingen leren reflecteren. • Leerlingen voeren reflectiegesprekken. 			X	
<p>De didactische uitvoering voldoet aan montessori criteria</p> <p><i>Norm voldoende: 3.3, 3.4, 3.5, 3.7, 3.8</i></p>			Voldaan	
<p>4. Opbrengsten</p>				
<p>4.1 De school verantwoordt de leerresultaten van de leerlingen.</p> <p><i>Indicatoren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • De school bewaakt en documenteert de leerresultaten. • De school bewaakt en documenteert gegevens over instroom, doorstroom en uitstroom. 				X

4.2 De school verantwoordt de brede ontwikkelingsdoelen voor de leerlingen. <i>Indicatoren:</i>			X	
<ul style="list-style-type: none"> De school benoemt de brede ontwikkelingsdoelen voor de leerlingen. De school onderzoekt systematisch of brede ontwikkelingsdoelen voor de leerlingen gehaald worden. 				
De opbrengsten worden verantwoord.	Voldaan			
Norm voldoende 4.2				
5. Organisatie				
5.1 Leerlingen hebben een aantoonbare inbreng in de school. <i>Indicatoren:</i>				X
<ul style="list-style-type: none"> Leerlingen hebben invloed op pedagogisch/didactisch gebied. Leerlingen hebben invloed in de organisatie. Leerlingen beschikken over formele rechten en beslissingsbevoegdheden zoals in de MR en leerlingenraad. 				
5.2 Ouders hebben een aantoonbare inbreng in de school. <i>Indicatoren</i>				X
<ul style="list-style-type: none"> Ouders hebben een vastgelegde mate van invloed op pedagogisch/didactisch gebied en in de organisatie. Ouders beschikken over formele rechten en beslissingsbevoegdheden zoals in de MR en ouderraad. 				
5.3 Het personeel is actief betrokken bij de organisatie van de school. <i>Indicatoren:</i>				X
<ul style="list-style-type: none"> Medewerkers hebben invloed op het beleid, zowel formeel (rechten en beslissingsbevoegdheden) als informeel. Medewerkers werken in verschillende werkverbanden systematisch aan schoolontwikkeling De schoolleiding bevordert teamvorming en een positieve schoolcultuur onder medewerkers. De schoolleiding besteedt aandacht aan open communicatielijnen met en tussen medewerkers. 				
De organisatie voldoet aan montessori criteria	Voldaan			
Norm voldoende: 5.1, 5.2, 5.3				
6. Deskundigheid				
6.1 De school heeft een aannamebeleid gericht op montessori kwaliteiten <i>Indicatoren:</i>			X	
<ul style="list-style-type: none"> De school maakt in de sollicitatieprocedure actief gebruik van stukken waarin montessori-onderwijs beschreven wordt. Nieuwe docenten worden in de school begeleid bij het ontwikkelen van hun competenties als montessoridocent. 				
6.2 Docenten en directie die vanaf 2010 in vaste dienst komen hebben een door de NMV erkende montessoricursus gevolgd. Voor nieuwe scholen: alle docenten hebben een door de NMV erkende montessoricursus gevolgd.			X	

<p>6.3 De montessori deskundigheid van het docententeam wordt voldoende onderhouden.</p> <p><i>Indicatoren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • De school onderneemt activiteiten ten behoeve van de montessori professionalisering van individuele docenten en teams. • De school stelt in functionerings- en beoordelingsgesprekken montessoridoelen en -vaardigheden aan de orde. 				X
<p>Het docententeam is montessori deskundig.</p> <p><i>Norm voldoende: 6.2, 6.3</i></p>				<p>Voldaan</p>

Eindbeoordeling	
Verlengen erkenning	Alle standaarden voldoende

Visitatiecommissie:
 Benno Elsen (voorzitter)
 Vera Arents (basisonderwijs)
 Stephan Haukes (Montessori College Nijmegen-Groesbeek)
 Piet van Dijk (Amstellyceum)
 Michael Rubinstein (ambtelijk secretaris)

Inleiding

Hoewel dit de derde keer is dat het Montessori Lyceum Amsterdam gevisiteerd is, zal de visitatiecommissie in dit verslag geen relatie leggen met de vorige visitaties. Toen werden immers delen van de school gevisiteerd (respectievelijk de onderbouw en de mavo deelschool), nu is de hele school gevisiteerd in het kader van de nieuwe visitatieprocedure van de sectie voortgezet montessori-onderwijs van de NMV. Inhoudelijk is het natuurlijk wel degelijk mogelijk om hier en daar lijnen te leggen naar bevindingen uit eerdere rapporten, maar in dit verslag wordt dit niet expliciet gedaan. De visitatiecommissie kon goed uit de voeten met de zelfevaluatie die het MLA had aangeleverd: een helder en beknopt stuk dat zelf ook vragen opwierp. Bovendien had het stuk voldoende draagvlak bij het team en andere betrokkenen. De visitatiecommissie bezocht 40 lesdelen, gelijkelijk verdeeld over onder- en bovenbouw. De commissie heeft getracht om een zo breed mogelijk beeld te krijgen en lessen bezocht in bijna alle vakken, in alle leerjaren en in alle deelscholen. Ook bezocht de commissie de werktijd in onder- en bovenbouw.

Toelichting scorelijst

1. Doelstellingen van de school

1.1

De montessori-doelstellingen zijn helder.

Indicatoren:

- De school onderschrijft de doelstellingen van 'Montessorionderwijs in de 21^e eeuw'.
- De school onderschrijft de doelstellingen van de zes karakteristieken van het vmo.
- De school heeft daarnaast eigen doelstellingen die passen in het kader van montessori-onderwijs.
- De doelstellingen worden breed gedragen in de school.

Uit de panelgesprekken bleek dat de indicatoren van deze standaard breed gedragen worden door het team. Soms is dat enigszins impliciet; zo vertelden een paar docenten dat in hun deelschool het woord 'montessori' niet vaak valt, maar dat deelscholen of secties wel degelijk de achterliggende doelen bespreken.

De commissie zag dat de doelstellingen in tal van documenten expliciet aan de orde worden gesteld. Daarbij zoekt de school aansluiting bij de kerndocumenten van de NMV en de sectie voortgezet onderwijs.

Leerlingen en ouders hebben een behoorlijk goed beeld van de doelstellingen van de school.

1.2

De school onderneemt activiteiten om de doelstellingen te realiseren.

Indicatoren:

De school onderneemt activiteiten om de doelstellingen te realiseren.

- De school beschrijft de strategische beleidsontwikkeling.
- De school beschrijft het onderwijskundig leiderschap.

In het gesprek met de opstellers kwam aan de orde dat er veel interactie is tussen de schoolleiding enerzijds en deelscholen en secties anderzijds. Zo voelen secties en deelscholen ruimte om mee te denken en ontstaat er draagvlak. De deelschoolplannen passen in het ruimere kader van het schoolplan. Er is aandacht voor evaluatie van de plannen op de verschillende niveaus; de PDCA cyclus wordt doorlopen.

1.3 De school maakt duidelijk wat de realisatie van de doelstellingen bevordert of belemmert.

Indicatoren:

- De school beschrijft ontwikkelingen ten aanzien van de leerlingenpopulatie.
- De school beschrijft specifieke ontwikkelingen in de positie van de school/stroom.
- De school beschrijft ontwikkelingen in het personeelsbeleid.

Er is in school aandacht voor zaken die het realiseren van de doelstellingen kunnen bevorderen of belemmeren. De commissie zag dat bijvoorbeeld in de benadering van de jongens/meisjes problematiek en in de aanpak van het vervroegen van de determinatie. Het personeelsbeleid is eveneens volop in beweging, bijvoorbeeld in het aansturen van het ontwikkelen van vaardigheden in de opleidingsschool (begeleiding en onderzoek), de studiedagen en cursussen voor het personeel.

2. Pedagogisch klimaat

2.1.

De omgang tussen de deelnemers van de school (personeel, leerlingen en ouders) is gelijkwaardig, respectvol en gebaseerd op wederzijdse aanspreekbaarheid.

Indicatoren:

- De school zorgt voor gelijkwaardigheid en respect tussen alle deelnemers.
- De school zorgt voor aanspreekbaarheid van leraren, directie en ander personeel.

In de school zag de visitatiecommissie een typerende montessorisfeer: er heerst een georganiseerde werkdructe, er is daarnaast op de meeste plaatsen rust tijdens de werkperiodes en er is een prettige onderlinge sfeer. Alle betrokkenen gaven dit ook aan in de panelgesprekken.

Toch constateert de commissie dat de gelijkwaardigheid op sommige momenten onder druk staat, met name als het gaat om elkaar aanspreken. Er leek soms bij docenten een zekere gêne te bestaan om leerlingen aan te spreken op zaken als te laat komen of domweg niet meedoen aan de les. Het risico bestaat dat dan de leefwereld van de leerlingen centraal staat en de les een bijzaak wordt. Om de leerlingen centraal te laten staan is het echter juist noodzakelijk dat leraren zelf ook hun rol nemen en regie houden over de organisatie van de les. De visitatiecommissie vond in een aantal gevallen dat het daaraan schortte, overigens meer in de bovenbouw dan in de onderbouw.

In het leerlingenpanel vertelde een leerling dat hij vond dat leerlingen conciërges niet altijd even correct aanspreken. Iets daarvan zag de commissie terug in het gedrag van leerlingen in de les als zij zich op geen enkele manier betrokken wensten te voelen bij het onderwijs ('O sorry, ik ben er vandaag niet zo bij').

Het zoeken naar de goede balans tussen enerzijds het beleven van gelijkwaardigheid in een informele cultuur en anderzijds het bewaken van een sfeer waarin er ook respect is voor het samen aan het werk zijn, vindt de visitatiecommissie een aandachtspunt voor de school.

2.2.

De school biedt ruimte aan de ontwikkeling van leerlingen.

Indicatoren:

- De school stelt de leerling boven het vak.
- Leraren en andere medewerkers geven leerlingen feedback op hun gedrag.
- De school maakt keuzes bij streaming en determinatie die passen in het kader van montessori-onderwijs.
- De school heeft een aanpak ontwikkeld voor de omgang met verschillen tussen leerlingen (cultuur, bijzondere aanleg of tekorten).
- De school zorgt voor groepeeringsvormen van leerlingen die het samenwerken bevorderen .

In de onderbouw vond de commissie 'leerling boven vak' herkenbaar in de lessen en in de wijze van volgen van leerlingen. In het panelgesprek met onderbouwleerlingen hoorde de commissie goede voorbeelden hiervan. De school geeft, zeker in de onderbouw, ruimte aan verschillen tussen leerlingen. In de bovenbouw, als de determinatie voltooid is, is dit minder het geval. De commissie zag in de bovenbouw veel lessen waarin alle leerlingen op één niveau aan dezelfde opdrachten werkten.

Leraren geven in het algemeen positieve feedback aan leerlingen. Ouders gaven aan dat docenten soms moeite hebben om een slechte boodschap over te brengen; liever geven ze alleen positief commentaar. Zie ook het vorige punt.

De school gaat vroeger determineren en dat zou op gespannen voet kunnen komen te staan met het geven van ruimte. Toch spreken de betrokkenen zich hierover positief uit: er komt eerder duidelijkheid voor de leerlingen. In de derde klas h/v wordt gedifferentieerd gewerkt, zij het dat hiervoor geen gemeenschappelijke aanpak is ontwikkeld.

2.3.

De leerlingbegeleiding voldoet aan montessori uitgangspunten.

Indicatoren:

- De school richt het begeleidingssysteem zodanig in dat de leerling centraal staat.
- De school richt de begeleiding zodanig in dat de ontwikkeling van zelfstandigheid van leerlingen voorop staat.
- De school zorgt voor een planmatige uitvoering van de begeleiding.
- De school zorgt voor een goed onderling afgestemd begeleidingssysteem.

Het is de bedoeling dat er een doorlopende lijn in de leerlingbegeleiding is, waarin de begeleiding naar zelfstandigheid in de onderbouw een prominentere plaats heeft dan in de bovenbouw. Onderbouwleerlingen, die veelal van montessori basisscholen komen, vonden de overgang naar het MLA in dit opzicht behoorlijk vloeiend. Momenteel staat de vormgeving van het mentoraat in de examenklassen ter discussie.

Over de invulling van de mentoruren is in de onderbouw meer tevredenheid dan in de bovenbouw. Opvallend daarbij is dat het door de school zelf ontworpen Mentorweb nog niet goed van de grond is gekomen en dat daaraan ook weinig sturing wordt gegeven. De commissie constateerde een grote betrokkenheid bij leerlingen in het panel van mentoren en leerlingbegeleiders.

2.4

De school biedt leerlingen contexten waarin verbindingen gelegd worden tussen de school en de buitenwereld.

Indicatoren:

- Leerlingen krijgen op school ruimte om te oefenen met het leren functioneren in maatschappij ('de school als minimaatschappij').
- Leerlingen gaan gericht naar de buitenwereld: stages, projecten, onderzoek.
- Leerlingen werken niet alleen theoretisch, maar ook toepassingsgericht en integreren daardoor kennis en vaardigheden.
- De school haalt de buitenwereld naar binnen, bijvoorbeeld door middel van simulaties en aandacht voor de actualiteit en geeft ervaringen van leerlingen van buiten de school een plaats.

Er zijn diverse projecten, zowel incidenteel als structureel, waarmee de school de blik naar buiten richt. Tijdens de visitatie vonden hiervan verschillende voorbeelden plaats op school en kreeg de commissie daar een indruk van. Op dit punt is er eerder sprake van een cultuur waarin leerlingen regelmatig naar buiten gaan en de school ook de wereld naar binnen haalt dan van een systematische aanpak. Er zijn echter veel voorbeelden van activiteiten op dit gebied.

3. Didactische uitvoering

3.1

De school vult het leerstofaanbod in volgens montessori uitgangspunten.

Indicatoren:

- De school bevordert samenhang in leerstofaanbod door horizontale verbindingen tussen vakken.
- De school zorgt voor de aansluiting van het leerstofaanbod in de verschillende leerjaren.
- De school bevordert samenwerking tussen vakken.
- De school maakt op montessori uitgangspunten gebaseerde keuzes in de verhouding tussen lestijd en keuzewerktijd.
- De school maakt op montessori uitgangspunten gebaseerde keuzes in het vakkenaanbod.

De samenhang tussen vakken beperkt zich tot projecten eerder dan het in samenhang presenteren van aansluitende lesinhouden in reguliere lessen. Er zijn wel aanzetten hiertoe (de commissie hoorde over een recente samenwerking tussen aardrijkskunde en Nederlands in de derde klas), maar het zijn er niet veel. Het door de school zelf uitgevoerde onderzoek naar thematisch onderwijs toonde ook aan dat ideeën en uitvoering nog niet uitgekristalliseerd zijn.

Binnen de (soms erg grote) secties wordt wel samengewerkt en zo wordt de aansluiting van het leerstofaanbod gewaarborgd.

In het vakkenaanbod biedt de school veel keuzemogelijkheden in onder- en bovenbouw.

3.2

De school verdeelt de leertijd volgens montessori uitgangspunten.

Indicatoren:

- De school maakt op montessori uitgangspunten gebaseerde keuzes voor de dagindeling, de verdeling tussen lestijd en keuzewerktijd en de ordening van leertijd (zoals periodisering).
- De school maakt op montessori uitgangspunten gebaseerde keuzes bij specifieke toekenning van uren aan vakken en projecten.

Een aantal jaren geleden is de school overgegaan op een ander rooster met lestijden van zeventig minuten. Recent is de nieuwe dagindeling geëvalueerd. De evaluatie zal waarschijnlijk leiden tot een bijstelling in de dagindeling, met name de verdeling van pauzes.

Voor een aantal inhoudelijke overwegingen, zie punt 3.4.

3.3

Leren met hoofd, hart en handen heeft een volwaardige plaats in de didactische aanpak van de school.

Indicatoren:

- De school geeft de non-cognitieve vakken een volwaardige plek in het curriculum.
- Leraren streven ernaar om bij cognitieve vakken hoofd, hart en handen te verbinden.
- Leraren gebruiken en/of ontwikkelen materiaal dat gericht is op verschillende verwerkingsprincipes.
- De school heeft een samenhangend programma van vakoverstijgende werkvormen, zoals projecten.

De plaats van de non-cognitieve vakken en het programma van projecten zijn beide ruimschoots gewaarborgd.

Op het punt van het uitwerken van hoofd en hart en handen is nog weinig systematiek. De commissie zag een aantal mooie voorbeelden, maar het was ook vaak afwezig in lessen. In de bovenbouw lijkt dit afhankelijk van het vak en nog meer van de docent. Van materiaal geschikt voor verschillende verwerkingsvormen zag de commissie in de onderbouw veel en in de bovenbouw relatief weinig voorbeelden. Daar is de methode overheersend. Wel waren erin de bovenbouw een paar hele mooie voorbeelden te zien.

3.4.

Leren kiezen en leren als eigen activiteit hebben een volwaardige plaats in de didactische aanpak van de school.

Indicatoren:

- Leerlingen werken in een periodesysteem met daarbijbehorend hulpmateriaal.
- Leerlingen kunnen in zekere mate keuzes maken in de indeling van hun tijd (bijvoorbeeld door keuzewerktijd).
- Leerlingen werken met materiaal dat geschikt is voor zelfwerkzaamheid.
- Leerlingen kunnen in zekere mate keuzes maken in het materiaal (inhoud, verwerkingsmogelijkheden).
- Leerlingen kunnen in zekere mate keuzes maken waar ze werken en met wie ze werken.
- Leraren begeleiden leerlingen bij het werk op een wijze die zelfverantwoordelijkheid van de leerlingen bevordert.
- Leraren bieden een variatie aan werkvormen aan.
- Leraren bieden materiaal aan dat geschikt is voor verschillende soorten leerlingen (differentiatie).

Bij deze standaard geeft de commissie een aantal indrukken uit het lesbezoek weer, aangevuld met bevindingen uit panelgesprekken.

Wat betreft het materiaal waarmee leerlingen werken het volgende. In de bovenbouw is de methode dominant. De commissie zag in de onderbouw en in mindere mate in de bovenbouw goede voorbeelden van (aanvullend) zelfgemaakt materiaal.

De commissie zag in de onderbouwlessen een grotere variatie aan werkvormen dan in de bovenbouwlessen. Docenten uit de onderbouw gaven aan dat het rooster van zeventig minuten voor hen een grotere verandering inhield dan voor bovenbouwdocenten. Zij gaven aan ook profijt te hebben gehad van een cursus activerende didactiek. Mogelijk verklaart dit de variatie.

Bij een aantal lessen in de bovenbouw was er naar het oordeel van de commissie te vaak sprake van vlakke voortkabbellende lessen. De commissie ziet hier een verband met de sfeer die onder 2.1 is geschetst. Er is weinig differentiatie voor leerlingen.

Het viel de commissie op dat er met name in de onderbouw voor de leerlingen veel te kiezen valt in het werk en dat er opvallend veel op productie gerichte opdrachten zijn. Een algemene indruk van de commissie is dat leerlingen meestal behoorlijk taakgericht werken in een prettige sfeer en in een goed verzorgde omgeving. Gebouw en lokalen zijn goed toegerust en verzorgd. Van de technische mogelijkheden maken docenten en leerlingen volop gebruik.

3.5

De school is een plek waar leerlingen oefenen in sociaal leren.

Indicatoren:

- De leeromgeving is dusdanig ingericht dat leerlingen elkaar helpen.
- Leerlingen oefenen met intentionele samenwerking met daarbij passend materiaal en begeleiding.
- Leerlingen werken ook samen met door hen gekozen partners.

Veel lokalen en andere ruimtes op school zijn ingericht op vormen van samen werken of samenwerken. De commissie zag vooral in de onderbouw regelmatig leerlingen die samen aan het werk waren. Met name in de onderbouw sturen docenten dit ook aan, bijvoorbeeld door leerlingen elkaar te laten helpen en overhoren. Het maatjesproject in de mavo is een goed voorbeeld van het meer systematisch benutten van samenwerking. Van intentioneel samenwerken, bijvoorbeeld via groepsopdrachten, zag de commissie zelf geen voorbeelden bij het lesbezoek. Docenten uit onder- en bovenbouw gaven er wel voorbeelden van in de panelgesprekken.

De commissie concludeert dat er op dit punt voor de school nog winst te boeken valt

3.6

De toetsing voldoet aan montessori criteria.

Indicatoren:

- De school heeft een op montessori uitgangspunten gebaseerd beleid ten aanzien van de hoeveelheid toetsen en soorten toetsen.
- De school heeft een op montessori uitgangspunten gebaseerd beleid ten aanzien van het nabespreken van toetsen.
- De school heeft een op montessori uitgangspunten gebaseerd beleid ten aanzien van het herkansen van toetsen.

Op het punt van toetsing constateert de school zelf in de zelfevaluatie dat het beleid is aangescherpt. De visitatiecommissie wilde met name te weten komen of de vervroegde determinatie ertoe leidt dat er meer wordt getoetst.

Uit de panelgesprekken kwam naar voren dat het gewijzigde beleid ten aanzien van toetsen gebaseerd is op de behoefte zich als kwaliteitsschool te profileren en meer helderheid te scheppen voor leerlingen en ouders. Volgens docenten en schoolleiding zijn er niet meer toetsen. Wel is er minder sprake van het afsluiten van delen stof door deze op te zeggen.

Docenten in de onderbouw vertelden dat er preciezer met de toetsen wordt omgegaan (er slingeren bijvoorbeeld geen toetsen meer rond) en gaven aan dat opzeggen nog steeds een functie kan hebben naast toetsing. 'Ik laat leerlingen waar twijfel over is opzeggen zodat ik inzicht krijg in hun leerstrategie,' zei een docent.

De visitatiecommissie vindt dat de toetsing voldoet aan montessori uitgangspunten, maar dat de school er goed aan doet om oog te hebben voor de risico's van het nieuwe beleid ten aanzien van toetsen.

3.7

De rapportage voldoet aan montessori criteria.

Indicatoren:

- De rapportage geeft niet alleen een overzicht van resultaten, maar tevens een breed beeld van de ontwikkeling van leerlingen.
- Leraren en/of mentoren gebruiken de rapportage als reflectieinstrument voor leerlingen.

Leerlingen en ouders zijn tevreden over de rapportage. Wel vertellen leerlingen dat docenten met name de categorieën 'werkhouding' en 'concentratie' erg verschillend invullen en soms teveel een een-op-een-relatie leggen met resultaten. Mentoren bevestigden dit beeld.

3.8

De school leert leerlingen reflecteren over hun werk en werkaanpak.

Indicatoren:

- Leraren en mentoren beschikken over materiaal waarmee zij leerlingen leren reflecteren.
- Leerlingen voeren reflectiegesprekken.

Het systematisch reflecteren met leerlingen is in de onderbouw gekoppeld aan het bespreken van het verslag en de gesprekken met de mentor over het blokboek. Na het stoppen met het blokboek zijn er minder vanzelfsprekende reflectiemomenten en in de bovenbouw zijn aantal en inhoud van de gesprekken dus meer afhankelijk van de individuele docent en mentor. Docenten bovenbouw gaven aan dat het reflecteren in de bovenbouw op allerlei manieren kan plaatsvinden: bijvoorbeeld via de gebruikte methode of door korte gesprekken in de werktijd.

4. Opbrengsten

4.1

De school verantwoordt de leerresultaten van de leerlingen.

Indicatoren:

- De school bewaakt en documenteert de leerresultaten.
- De school bewaakt en documenteert gegevens over instroom, doorstroom en uitstroom.

De commissie heeft verschillende panels bevroegd over de zorg om tussentijdse uitstroom. Uit gesprekken werd duidelijk dat de school zich inspant om alle leerlingen binnenboord te houden. In het gesprek met de schoolleiding kwam naar voren dat er geen directe link te leggen is met de jongens/meisjes problematiek waar de school zich in verdiept.

4.2

De school verantwoordt de brede ontwikkelingsdoelen voor de leerlingen.

Indicatoren:

- De school benoemt de brede ontwikkelingsdoelen voor de leerlingen.
- De school onderzoekt systematisch of brede ontwikkelingsdoelen voor de leerlingen gehaald worden.

De commissie miste bij dit punt expliciete beschrijving en toetsing. Hier valt voor de school nog winst te behalen. De kwestie wint aan actualiteit omdat de school om verschillende redenen bezig is met een proces van formalisering, verzakelijking, grotere nadruk op cijfermatige opbrengsten (bijvoorbeeld vervroegde determinatie, meer nadruk op cijfers, meer brieven en formulieren naar ouders). De commissie adviseert de school om te onderzoeken of en in welke mate een spanning kan optreden tussen de grotere nadruk op opbrengsten en het realiseren van de brede ontwikkelingsdoelen.

5. Organisatie

5.1

Leerlingen hebben een aantoonbare inbreng in de school.

Indicatoren:

- Leerlingen hebben invloed op pedagogisch/didactisch gebied.
- Leerlingen hebben invloed in de organisatie.
- Leerlingen beschikken over formele rechten en beslissingsbevoegdheden zoals in de MR en leerlingenraad.

De organisatie van leerlingenraden in deelscholen met daarnaast een centrale raad en afvaardiging naar de MR lijkt goed te werken. Leerlingen voelen zich gehoord en praten mee over thema's die hen aangaan, zoals een nieuwe dagindeling, de evaluatie van het zeventig minuten rooster en de invulling en positie van het mentoraat.

5.2

Ouders hebben een aantoonbare inbreng in de school.

Indicatoren:

- Ouders hebben een vastgelegde mate van invloed op pedagogisch/didactisch gebied en in de organisatie.
- Ouders beschikken over formele rechten en beslissingsbevoegdheden zoals in de MR en ouderraad.

Ouders vinden dat de school hen serieus neemt. De school zou hen nog meer kunnen benutten. Zoals een ouder zei: 'Er is een enorm kapitaal van ouders dat niet gebruikt wordt.' Ouders zijn tevreden over de wijze waarop zij meepraten over onderwerpen als het zeventig minuten rooster en de werktijdplanner. Het oudernetwerk functioneert met name goed in de onderbouw.

5.3

Het personeel is actief betrokken bij de organisatie van de school.

Indicatoren:

- Medewerkers hebben invloed op het beleid, zowel formeel (rechten en beslissingsbevoegdheden) als informeel.
- Medewerkers werken in verschillende werkverbanden systematisch aan schoolontwikkeling
- De schoolleiding bevordert teamvorming en een positieve schoolcultuur onder medewerkers.
- De schoolleiding besteedt aandacht aan open communicatielijnen met en tussen medewerkers.

De organisatiestructuur zorgt ervoor dat docenten door hun werk in de deelscholen erg betrokken zijn op hun team. De deelscholenstructuur kan eilandjesvorming bevorderen. Dit lijkt enigszins het geval bij de mavo: uit documenten en panelgesprekken kreeg de visitatiecommissie nu en dan het beeld van een aparte school.

De schoolleiding stuurt niet alleen de deelscholen aan, maar ook de secties en, door middel van studiedagen, het hele team. Op deze wijze wordt er in verschillende werkverbanden aan schoolontwikkeling gewerkt en zijn docenten breed betrokken. De commissie constateerde dat ook het OOP in voldoende mate betrokken wordt bij de schoolorganisatie.

6. Deskundigheid

6.1 De school heeft een aannamebeleid gericht op montessori kwaliteiten.

Indicatoren:

- De school maakt in de sollicitatieprocedure actief gebruik van stukken waarin montessori-onderwijs beschreven wordt.
- Nieuwe docenten worden in de school begeleid bij het ontwikkelen van hun competenties als montessoridocent.

De schoolleiding vertelde dat bij interne sollicitaties een portfolio van docenten een rol speelt. Bij externe sollicitaties wil de school meer gebruik gaan maken van montessori documenten. Wel gaf de schoolleiding aan dat er op dit punt soms een dilemma is: 'We willen wél de beste docent hebben. Dat is niet altijd een montessoridocent. Maar dan wordt hij later wel gekneet tot montessoridocent.'

Nieuwe docenten worden binnen de school begeleid en binnen de deelscholen en secties en op studiedagen vormen montessori competenties regelmatig onderwerp van gesprek.

6.2

Docenten en directie die vanaf 2010 in vaste dienst komen hebben een door de NMV erkende montessoricursus gevolgd.

De MSA montessoricursus, die alle nieuwe docenten volgen, is nog niet door de NMV erkend. Het verdient aanbeveling om, zodra dit mogelijk is, de montessoricursus te laten certificeren.

6.3

De montessori deskundigheid van het docententeam wordt voldoende onderhouden.

Indicatoren:

- De school onderneemt activiteiten ten behoeve van de montessori professionalisering van individuele docenten en teams.
- De school stelt in functionerings- en beoordelingsgesprekken montessoridoelen en -vaardigheden aan de orde.

De commissie stelde vast dat er voldoende aandacht bestaat voor het onderhouden van de montessori deskundigheid. Niet alleen zijn er volop gesprekken over onderwijs op

studiedagen, de school heeft de afgelopen jaren ook activiteiten ondernomen om docentvaardigheden te versterken, onder andere via het aanbieden van cursussen activerende didactiek, door scholingsactiviteiten over de montessori karakteristieken en door het op video opnemen en daarna nabespreken van lessen.

In functioneringsgesprekken komen deze zaken ook aan de orde. Wel is de systematiek in deze nog recent en is er nog geen cyclische herhaling ingebouwd. De schoolleiding gaf aan wel aandacht voor dit punt te hebben.

Tot slot

Aan het eind van dit rapport wil de visitatiecommissie allereerst complimenteren met de prima uitkomsten van deze visitatie. Het MLA staat er goed voor als school voor voortgezet montessori-onderwijs.

In het kader van de verdere ontwikkeling geeft de commissie nog een viertal dilemma's mee aan de school:

- Er lijkt sprake van een zekere spanning tussen de informele cultuur en de regie op het onderwijs.
- De school lijkt op zoek naar een balans tussen het realiseren van brede montessoridoelen en goede resultaten (die samengaan met een groeiende formalisering).
- De aansluiting tussen onderbouw en bovenbouw verdient aandacht.
- In de organisatie van de school is er een vanzelfsprekende spanning tussen de autonomie van deelscholen en secties en de school als geheel. Daarin lijkt de mavo soms redelijk ver weg te staan van de rest van de school.

De visitatiecommissie wenst de school veel succes bij de verdere ontwikkeling en dankt de school voor de prettige ontvangst en met name de deelnemers aan de panelgesprekken voor hun openheid.

Februari 2011

Benno Elsen (voorzitter)

Vera Arents (basisonderwijs)

Stephan Haukes (Montessori College Nijmegen-Groesbeek)

Piet van Dijk (Amstellyceum)

Michael Rubinstein (ambtelijk secretaris)